

Miksi RDA - missä ollaan ja minne menossa?

Musiikin kuvailupäivä 15.5.2019
Minna Kantanen,
Kansalliskirjasto, Melinda-palvelut

”Tää on tää
jenkkihapatus mennyt
ihan liian pitkälle.
Nyt meidän pitää ryhtyä
tekemään jotain hienoa
hämähäkin seittiä
kunnon rehellisen
luetteloinnin sijaan.
Sen nimi on RDA.”

(Kirjastolainen tilittää.
Kausi 2, jakso 4: RDA,
2017)

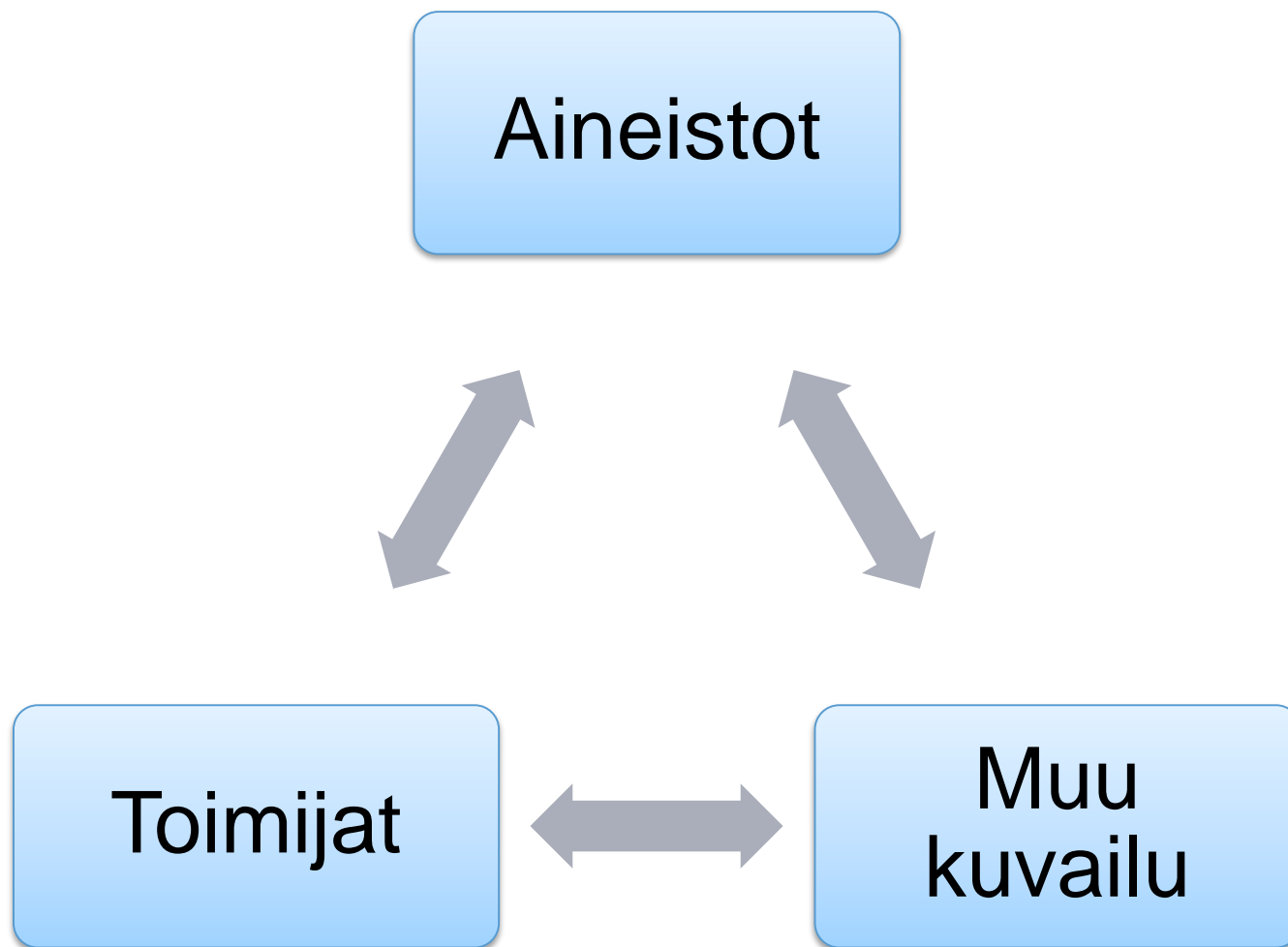
RDA Suomessa 2016-

- Melinda-kirjastot aloittivat RDA-kuvailun 2016
 - muut kirjastot siirtyneet vaiheittain
- kansallinen soveltaminen ja käytännöt vakiintuneet vähitellen
- eri aineistoissa eri aikatauluja (musiikin kuvailu)
- osittain vielä siirtymäaikaa
- kuvailu tallennetaan MARC 21 –formaattilla, vaikka sen taustalla oleva tietomalli eroaa RDA:n tietomallista

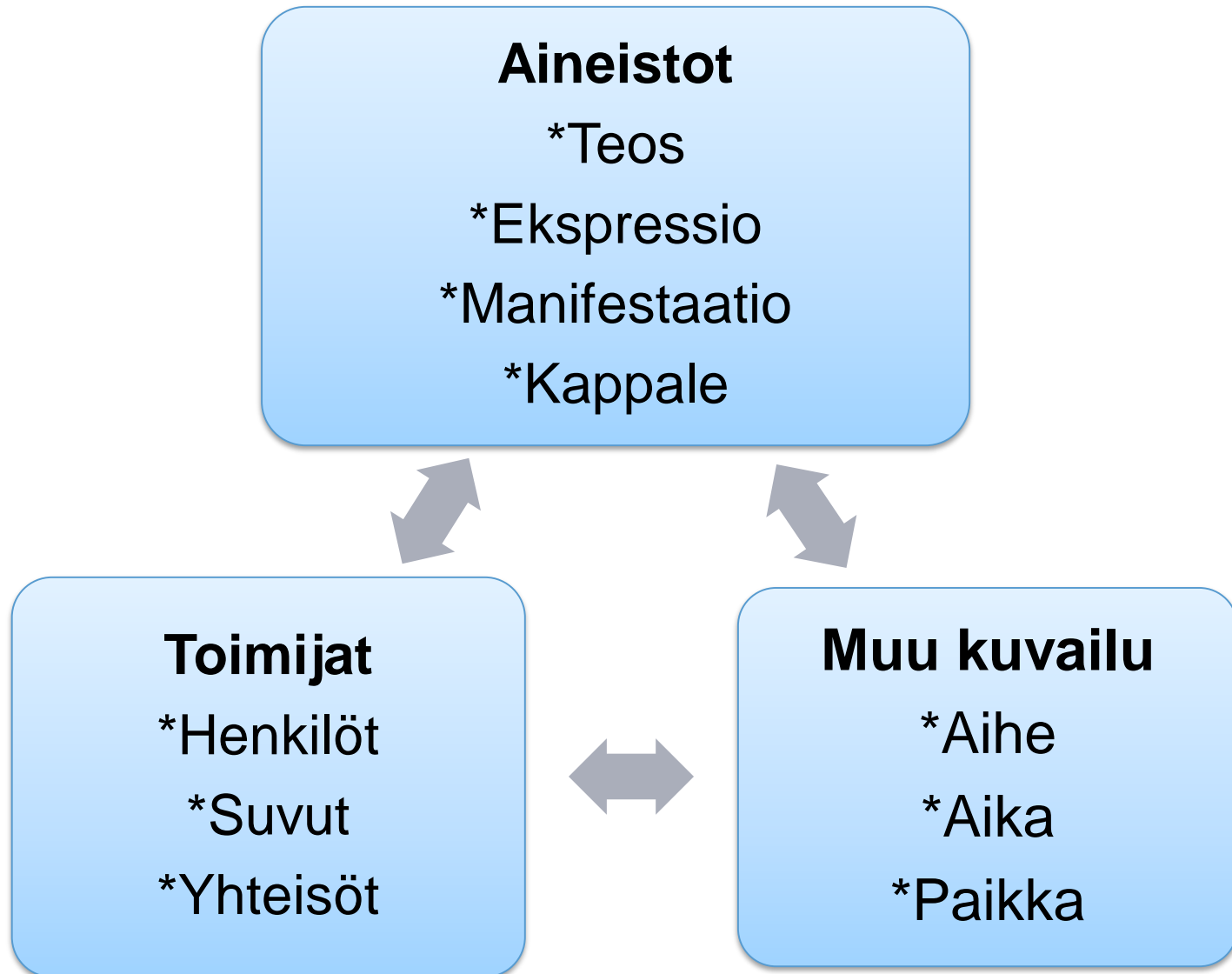
Muutos on jatkuvaa

- RDA kuvailuun siirtyminen
- RDA Toolkit päivittyy jatkuvasti
- RDA uudistuu 2019

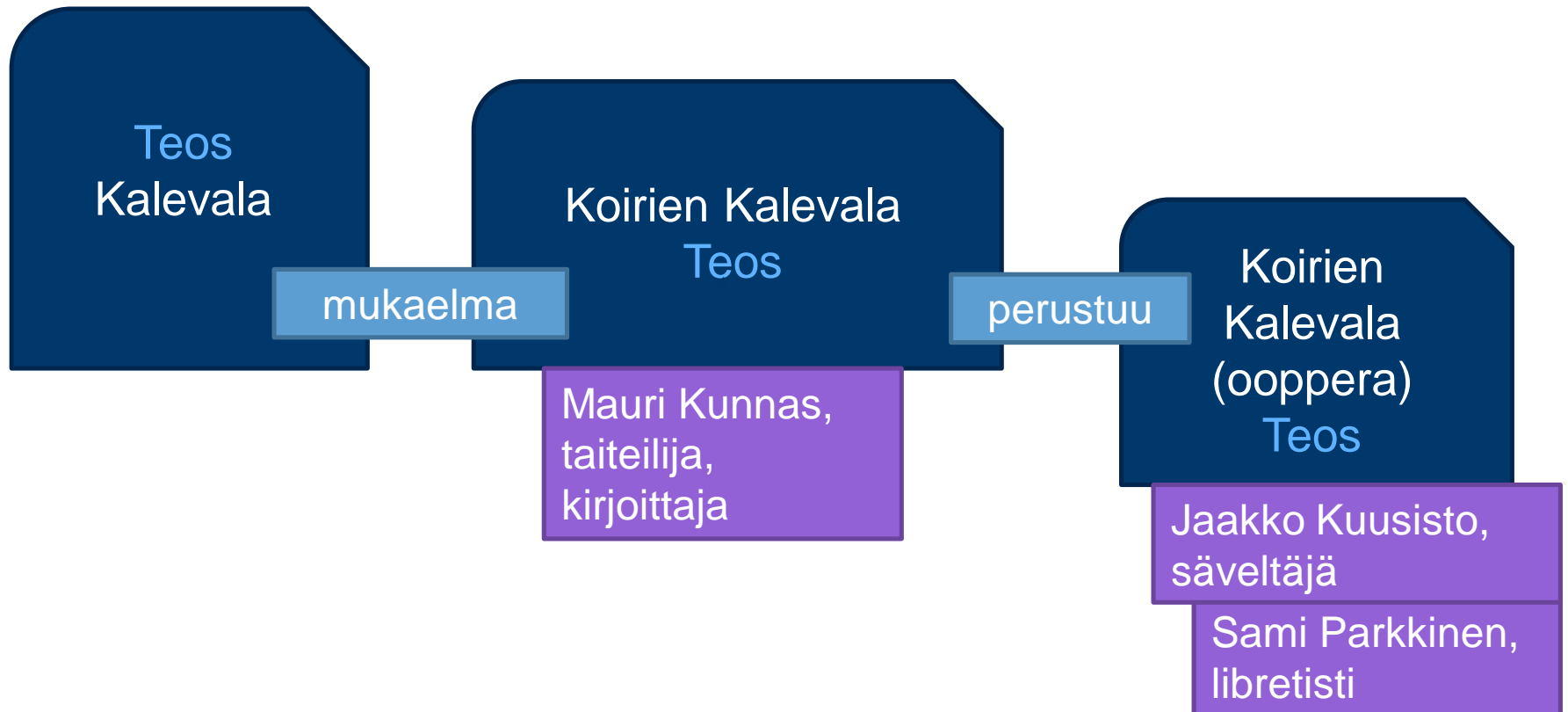
RDA-kuvailu

RDA-kuvailun entiteetit

Teosten välisiä suhteita

Teos-ekspressio-suhteita

Kalevala
Teos

mukaelma

Mauri Kunnas,
taiteilija, kirjoittaja

Koirien Kalevala
Teos

perustuu

Koirien Kalevala
(ooppera)
Teos

Jaakko Kuusisto,
säveltäjä

Sami Parkkinen,
libretisti

Kalevala
Ekspressio:
teksti, suomi

Kalevala
Ekspressio:
teksti, saksa

Koirien Kalevala
Ekspressio: teksti, suomi

The canine Kalevala
Ekspressio: teksti,
englanti

Koirien Kalevala
Ekspressio: puhe,
suomi

Koirien Kalevala
Ekspressio:
nuottikirjoitus

Koirien Kalevala
Ekspressio: esitetty
musiikki

Ekspressioiden ja manifestaatioiden suhteita

Koirien Kalevala
Ekspressio: teksti, suomi

Manifestaatio:
951-1-12244-4
käytettävissä ilman laitetta,
nide
Otava, 1992
60 sivua : kuvitettu ; 30 cm

The canine Kalevala
Ekspressio: teksti,
englanti

Tim Steffa, käänätäjä

Manifestaatio:
951-1-12442-0
käytettävissä ilman laitetta,
nide
Otava, 1992
60 sivua : kuvitettu ; 30 cm

Koirien Kalevala
Ekspressio: teksti, suomi

Manifestaatio:
951-1-12244-4
käytettävissä ilman laitetta,
nide
Otava, 1992
60 sivua : kuvitettu ; 30 cm

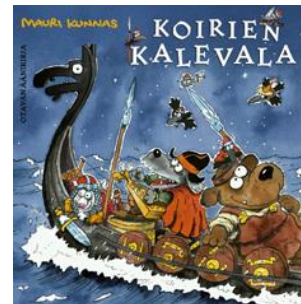
Ekspressioiden ja manifestaatioiden suhteita

Koirien Kalevala
Ekspressio: puhe,
suomi

Lars Svedberg, lukija

Manifestaatio:
951-1-21309-1
audio, äänilevy
Otava, ©2006
1 CD-äänilevy (45 min)

Ekspressioiden ja manifestaatioiden suhteita

Esitystaltiointi Koirien
Kalevalasta
Savonlinnan
oopperajuhlilta
heinäkuussa 2007

Koirien Kalevala
Ekspressio:
kaksiulotteinen liikkuva
kuva,
esitetty musiikki

Mari Palo, sopraano
Eija Ahvo, mezzosopraano
...
Jaakko Kuusisto, johtaja
Kuopion kaupunginorkesteri, esittäjä

Manifestaatio:
Ondine ODV4007
video, videolevy
Ondine, ©2008
1 DVD-videolevy (69 min)

DVD-tallenne Savonlinnan
oopperajuhlien esityksestä

MARC 21 –formaatti ja RDA-kuvailu

- Toistaiseksi RDA-kuvailu tallennetaan MARC 21 –formaatilla, vaikka niiden taustalla on erilainen tietomalli
- MARCin kuolemaa on ennustettu ja vaadittu pitkään, mutta siirtymä vanhoista käytännöistä uusiin ei yksinkertaista tai nopeaa
- MARC-formaatissa uusia kenttiä/osakenttiä RDA-kuvailutiedoille
 - Rakenteistettu kuvailu
- Laadukas ja standardien mukaan tallennettua kuvailutietoa voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa
 - Konversiot

Esimerkki MARC 21 -kuvailusta

Bibliografinen tietue sisältää teoksen, ekspression ja manifestaatioon liittyviä kuvailutietoja.

Kappaleen tiedot tallennetaan varastotietojen formaatilla.

020 †a 978-951-1-32708-0 †q sidottu

0410 †a fin

1001 †a Kunnas, Mauri, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0 (FIN11)000048956

24510 †a Koirien Kalevala / †c Mauri Kunnas, Tarja Kunnas.

264 1 †a Helsingissä : †b Otava, †c 1992

300 †a [60] s. : †b kuvitettu ; †c 30 cm

336 †a stillkuva †b sti †2 rdacontent

336 †a teksti †b txt †2 rdacontent

337 †a käytettävissä ilman laitetta †b n †2 rdamedia

338 †a nide †b nc †2 rdacarrier

7001 †a Kunnas, Tarja, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0 (FIN11)000048959

7301 †i Mukaelman perustana (teos): †a Kalevala.

Teoksen kuvailutietoja

020 †a 978-951-1-32708-0 †q sidottu

0410 †a fin

1001 †a Kunnas, Mauri, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0
(FIN11)000048956

24510 †a Koirien Kalevala / †c Mauri Kunnas, Tarja Kunnas.

264 1 †a Helsingissä : †b Otava, †c 1992

300 †a [60] s. : †b kuvitettu ; †c 30 cm

336 †a stillkuva †b sti †2 rdacontent

336 †a teksti †b txt †2 rdacontent

337 †a käytettävissä ilman laitetta †b n †2 rdamedia

338 †a nide †b nc †2 rdacarrier

7001 †a Kunnas, Tarja, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0
(FIN11)000048959

7301 †i Mukaelman perustana (teos): †a Kalevala.

Ekspression kuvailutietoja

020 †a 978-951-1-32708-0 †q sidottu

0410 †a fin

1001 †a Kunnas, Mauri, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0
(FIN11)000048956

24510 †a Koirien Kalevala / †c Mauri Kunnas, Tarja Kunnas.

264 1 †a Helsingissä : †b Otava, †c 1992

300 †a [60] s. : †b kuvitettu ; †c 30 cm

336 †a stillkuva †b sti †2 rdacontent

336 †a teksti †b txt †2 rdacontent

337 †a käytettävissä ilman laitetta †b n †2 rdamedia

338 †a nide †b nc †2 rdacarrier

7001 †a Kunnas, Tarja, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0 (FIN11)000048959

7301 †i Mukaelman perustana (teos): †a Kalevala.

Manifestaation kuvailutietoja

020 †a 978-951-1-32708-0 †q sidottu

0410 †a fin

1001 †a Kunnas, Mauri, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0 (FIN11)000048956

24510 †a Koirien Kalevala / †c Mauri Kunnas, Tarja Kunnas.

264 1 †a Helsingissä : †b Otava, †c 1992

300 †a [60] s. : †b kuvitettu ; †c 30 cm

336 †a stillkuva †b sti †2 rdacontent

336 †a teksti †b txt †2 rdacontent

337 †a käytettävissä ilman laitetta †b n †2 rdamedia

338 †a nide †b nc †2 rdacarrier

7001 †a Kunnas, Tarja, †e kirjoittaja, †e taiteilija. †0 (FIN11)000048959

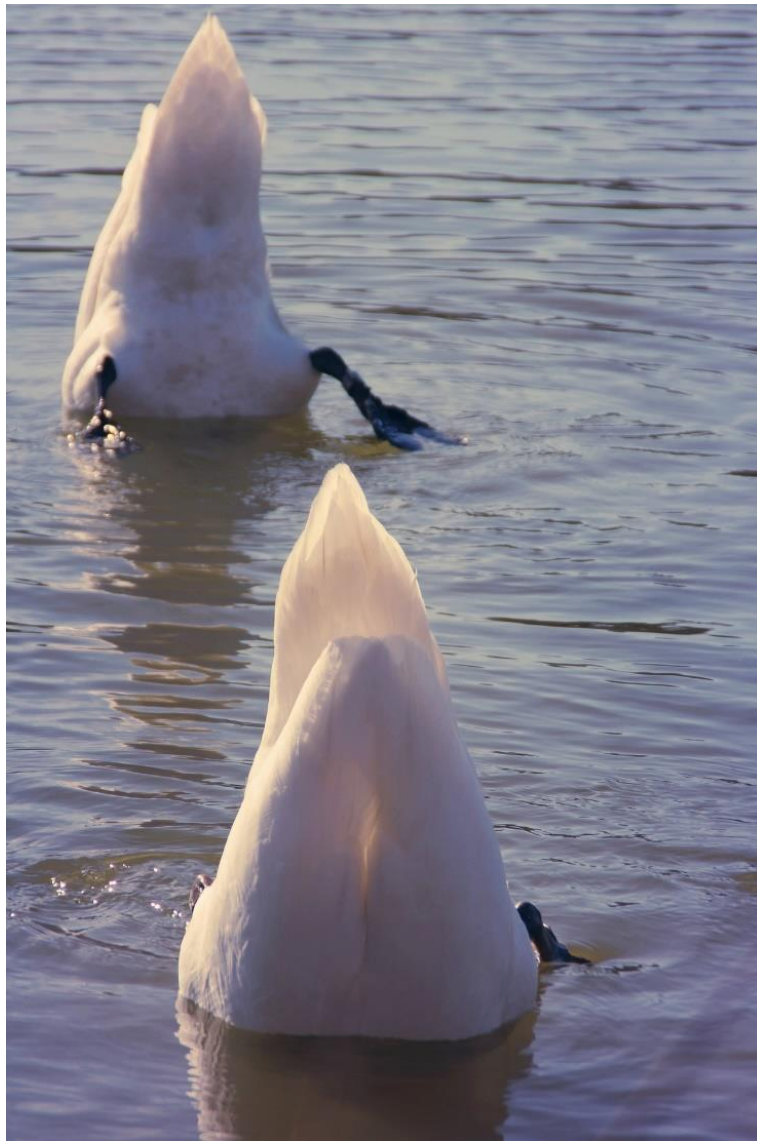
7301 †i Mukaelman perustana (teos): †a Kalevala.

Kuva: Free-Photos / Creative Commons CC0 / Pixaby

Miten tulevaisuudessa kuvaillaan?

- MARC 21 -formaatin vaihtoehdot
 - Bibframe
 - RIMMF
 - ?
- Kansainvälisiä ja kansallisia pilotteja
- Kehitystyötä, kokeiluja ja yhteistyötä

Kuva: Kranich17 / Creative Commons CC0 / Pixaby

Kokemuksia RDA-kuvailusta LMR-tietomallilla

How does true RDA cataloguing change how we catalogue? / Jenny Wright, Bibliographic Data Services Limited, Scotland (IFLA 2018)

BDS

- 150000 CIP-luettelointia / vuosi
- 60000 bibliografista tietuetta / vuosi

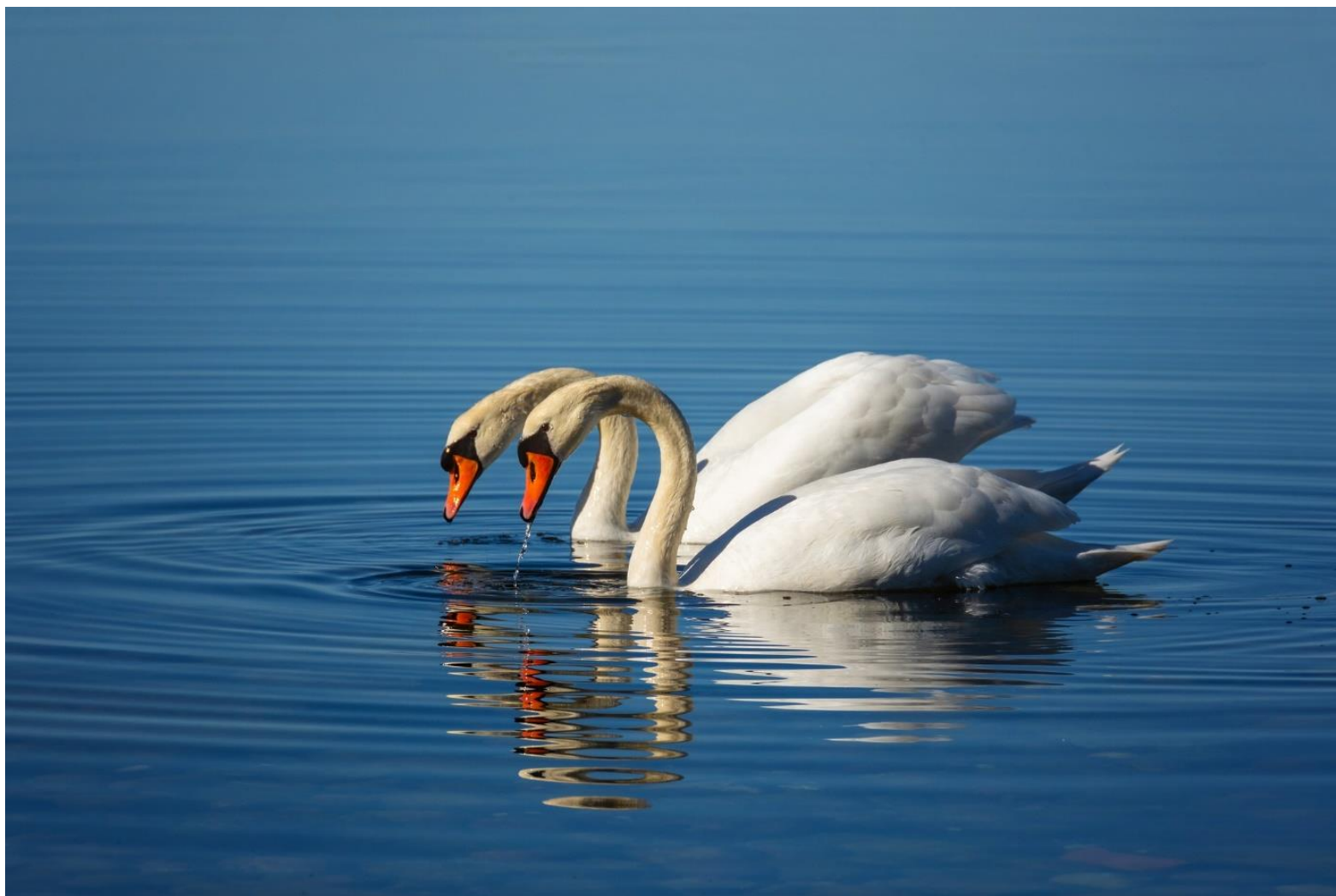
- 2013- RDA-kuvailua MARC 21 –formaattilla
- 2018 käyttöön oma järjestelmä Aura
 - Käytössä LRM-tietomalli, jossa erilliset Teos/Ekspressio/Manifestaatio-tietueet
 - Asiakkaille tuotetaan edelleen pääasiassa MARC 21 –tietueita
 - Kuvailutyö aloitetaan etsimällä samaa teosta tietokannasta, sitten ekspressiota vs. aiemmin haettiin ISBN:llä löytyykö samaa manifestaatiota

RDA LMR –kuvailun haasteita BSD:llä

- Jos teosta tai ekspressiota ei ole kuvailtu aiemmin, niiden tietueet on tehtävä (alussa työllistävää)
 - Lisätyötä erityisesti aggregaattiteoksia kuvailtaessa
- Teokset ja manifestaatiot tunnistetaan yleensä helposti, mutta ekspressioiden tunnistaminen vaikeampaa
 - Milloin kyseessä on vain uusi ekspressio ja milloin uusi teos?
- Uutta opeteltavaa esim. teosten välisten suhteiden merkitseminen

RDA LMR -kuvailun plussia BSD:llä

- RDA-ajattelu ei piiloudu enää MARC-formaattiin
- Valmiin metadatan hyödyntäminen lisääntyy
 - Kuvailutyössä voidaan hyödyntää valmiita teos- ja ekspressio-tietueita, vain uudesta manifestaatioista tarvitaan uusi tietue
 - Tämä hyöty kumuloituu, sitä mukaa kun kuvailut lisääntyvät
- Teoksiin ja ekspressioihin liittyvät korjaukset ja lisäykset tehdään auktoriteettitietueeseen eikä erikseen jokaisen manifestaation kuvailuun
 - Metadatan laatu paranee

Kuva: Willfried Wende / Creative Commons CC0 / Pixaby

Eroja entiseen? - suhteet

RDA:ssa

- Kuvaillaan eri entiteetit erikseen
 - Voidaan hyödyntää aiempaa metadataa
- Ilmaistaan entiteettien väliset suhteet

Myös ennen RDA:ta kuvailuun merkittiin suhteita:

- toisiin teoksiin
- muihin painoksiin
- aineistoihin liittyviin henkilöihin/yhteisöihin

Teosviittaukset/teosten väliset suhteet 1/2

ISBD-kuvailu: Huomautus ja lisäkirjaus

500 ## ‡a Perustuu teokseen Kalevala.

730 0# ‡a Kalevala.

Nyt: MARC 21 –formaatin rakenteistettu kuvailu

730 0# ‡i Mukaelman perustana (teos): ‡a Kalevala.

- osakentässä ‡i Metatietosanaston mukaiset fraasit
- käytettävissä tunnisteosakenttä ‡0
- tehdään jokaiseen bibliografiseen tietueeseen

Teosviittaukset/teosten väliset suhteet 2/2

Tulevaisuus: Teosten väliset suhteen ilmaistaan vain teostietueissa

Teostietue XX2

*100 1# ꞑa Kunnas, Mauri. ꞑt Seitsemän koiraveljestä.
730 0# ꞑi Mukaelman perustana (teos): ꞑa Kalevala. ꞑ0
XX1*

Teostietue XX1

*130 0# ꞑa Kalevala.
700 14 ꞑi Mukaelma (teos): ꞑa Kunnas, Mauri. ꞑt
Seitsemän koiraveljestä. ꞑ0 XX2*

Tulevaisuuden teostietue Kalevalasta

130 0# Ꞥa Kalevala.

700 14 Ꞥi Parodia (teos): Ꞥa Hiltunen, Petri. Ꞥt Väinämöisen paluu. Ꞥ0 XX3

700 14 Ꞥi Sarjakuvaversio (teos): Ꞥa Huitula, Kristian. Ꞥt Kalevala Ꞥ0 XX4

700 14 Ꞥi Mukaelma (teos): Ꞥa Kunnas, Mauri. Ꞥt Seitsemän koiraveljestä. Ꞥ0 XX2

700 14 Ꞥi Mukaelma (teos): Ꞥa Nieminen, Kai. Ꞥt Kalevala 1999. Ꞥ0 XX5

700 14 Ꞥi Selkokielineen versio (teos): Ꞥa Rajala, Pertti Ꞥt Kalevala. Ꞥ0 XX6

Eroja entiseen? - standardoitu metatieto

RDA-kuvailussa keskeistä

- Auktorisoidut muodot
- Standardoidut fraasit ja termit:
 - Asteri
 - Finton sanastot: YSA/Allärs/YSO/SLM
 - Metatietosanasto
 - SEKO - Suomalainen esityskokoonpanosanasto
 - MARC-formaatin termilistat
- Tunnisteet

- Kuvailutiedot tallennetaan entistä strukturoidummin ja standardimuodossa
- Tavoitteena linkitetty data

Matkalla tulevaan

- Formaattien, työvälineiden ja järjestelmien kehitys
- RDA:n hyödyt näkyvät täysin vasta sitten, kun
 - Kuvailutyökalu perustuu uuteen tietomalliin, voidaan hyödyntää aiempaa metadataa
 - Asiakasnäytöissä voidaan hyödyntää uutta tietomallia, joka tuo sisällöt paremmin esiin
- Laadukas, standardinmukainen metadata on hyödynnettävissä myös tulevaisuudessa

Kuva: ramboldheiner / Creative Commons CC0 / Pixaby

Kuva: Jan Hrasco / Creative Commons CC0 / Pixaby

Innoituksen lähteet

- Kirjastolainen tilittää. Kausi 2, jakso 4: RDA (2017)
<https://www.kirjastokaista.fi/kirjastolainen-tilittaa-kausi-2-04-rda/>
- Kuvailusääntöpalvelun asiakaswiki:
<https://www.kiwi.fi/display/Kuvailusaantopalvelu/Tervetuloa>
- RDA Toolkit
- Jenny Wright: How does true RDA cataloguing change how we catalogue?. Esitelmä IFLA 2018. - Linkki verkkojulkaisuun:
<http://library.ifla.org/2198/1/141-wright-en.pdf>

Valokuvat

Lähikuva hämähäkinseitistä / Lankinen Jalmari, kuvaaja
1930–1944. Lappeenrannan museot. Aineiston
käyttöoikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Kaikki muut kuvat Pixabay-kuvapankista <https://pixabay.com/>
- käyttöoikeudet: Creative Commons CC0

Kiitos!

minna.kantanen [at] helsinki.fi
melinda-posti [at] helsinki.fi

